

Fontänhus - en plats för hopp, framtidstro och ett sätt att komma vidare

Lena.bergquist@sv.se

Innehåll att samtala om

Fontänhus – vad är det?

Fontänhusekonomi

Psykisk ohälsa

Arbetslöshet Hallstahammar Surahammar

Fontänhus i Hallstahammar Surahammar?

Fontänhus vad är det?

Sveriges Fontänhus Riksförbund är en del av en världsomfattande organisation med representation i över 30 länder. I dag finns det omkring 300 fontänhus som stödjer människor som lever med kortvarig eller långvarig psykisk ohälsa, och som är på väg mot återhämtning och studier/arbete.

Sverige har just nu 13 fontänhus, de finns i Stockholm, Göteborg, Örebro, Falun, Malmö, Lund, Sköndal, Motala, Nyköping, Helsingborg, Båstad, Falkenberg och Älmhult. I ett fontänhus blir man medlem och deltar i husets arbete och utveckling.

Det finns möjlighet att öppna nya fontänhus, som med sin verksamhet minskar isolering, skapar goda sammanhang och bidrar med mening och hopp om en framtid.

www.sverigesfontanhus.se/oppna-ett-fontanhus/

I ett fontänhus finns personal/handledare med olika kompetens som är ett stöd för medlemmarna.

Medlemmarna deltar – tillsammans med de anställda - i arbetet med vardagsverksamheten i huset. Tillsammans skapar man verksamhet som är ett stöd för medlemmarnas utveckling. Den som är medlem i ett fontänhus är alltid välkommen, oavsett vilka "åtgärder" man befinner sig i, eller varifrån man får sin ersättning/lön. Medlemskapet är livslångt.

För personer med psykisk ohälsa har fontänhusmodellen visat sig vara en effektiv rehabiliteringsmodell världen över.

Att vara fontänhusmedlem är en väg in på arbetsmarknaden eller en väg mot studier, Malin säger så här: *"Jag har deltagit i fontänhusets program "vägar ut" och fått hjälp med att skriva ett personligt brev och ett proffsigt CV. Det hade jag aldrig klarat själv. Jag har även fått stöttning och peppning med att skicka ansökan och gå på intervjuer, vilket var väldigt ovant efter så många år utan anställning."* Malin

Fontänhusekonomi

Ett fontänhus med 5 anställda och 100 medlemmar, kostar ungefär lika mycket som 5 personer som lider av psykisk ohälsa och behöver vård.

För några av dessa personer kan fontänhus vara det stöd som behövs för att hitta vägen tillbaka mot studier och arbete.

Generell ekonomisk mall för fontänhus

Hyra: månadskostnad eller bidrag i form av reducerad eller kostnadsfri "hyra"

Personalkostnader: 1,7 miljoner för personalkostnader (räknat på 2 handledare + 1 klubbhuschef)

Omkostnader/verksamhetskostnader/övrigt: 1 miljon

Ekonomi kan omfatta "pengar", men också resurser som erbjuds fontänhusverksamheten från Region, kommun, folkbildning, föreningar, organisationer, privata företag etc. Det är viktigt att de större posterna omfattar avtal som täcker ett långsiktigt perspektiv

Fontänhusverksamheten får bidrag från kommun, region och Socialstyrelsen. Man söker också tillfälliga bidrag från till exempel Allmänna Arvsfonden för att utveckla verksamhet

Önskar du veta mer om hur man söker pengar till ett fontänhus: kontakta gärna Lena Larsson, lana.larsson@sverigesfontanhus.se

Fontänhus Falun – struktur, ekonomi

Exempel från Fontänhus i Falun (startade 2018) I tätorten bor 37 291 av kommunens totalt 59 406 invånare

I Falun har de nu 70 medlemmar mellan 16-65 år (man siktar mot 100 medlemmar)

Totalkostnad cirka 3.6 miljoner - 2 miljoner (kommunen), 640.000 (regionen), 1 miljon från Socialstyrelsens återkommande utlysningar "psykisk hälsa/ohälsa"

Personal - alla har en yrke som har betydelse i fontänhuset: socionom, kock, sjuksköterska/KBT-terapeut, Behandlingspedagog etc.

Lotta Nolander (Verksamhetschef), Lennart Martinsson (socionom), Fontänhuset Falun

Personal: Två anställda på Falu fontänhus kostade 1.2 miljoner första året. Nu är de fem anställda till en kostnad av 2.6 miljoner lite drygt. Falu fontänhus rekommenderar inte att starta med endast två personal, de hade ett väldigt stort inflöde av medlemmar första året.

förbrukningsvaror	175 000
förbrukningsmaterial	120 00
hyra	600 000
mat	130 000
sociala aktiviteter	30 000
extern kostnad	150 -200 000

Maten betalar medlemmarna själva: lunch 30 kronor, matlåda 15 kronor, kaffe 5 kronor, mackor 5-10 kronor, frukost 10 kronor (kaffe gratis) man kan också köpa mat- och kaffekuponger.

Ekonomi för fontänhus utifrån Faluns kalkyl

Att satsa på ökad psykisk hälsa med stödjande sammanhang - som bidrar till hopp om en framtid - kostar mellan 30.000-36.000 kr per år per person.

"Fontänhuset i Falun har i dag fem anställda handledare, den kostnaden motsvarar - enligt f.d. chefen för psykiatrin i Falun - mindre än 2 platser på sluten psykiatrisk avdelning".

Fontänhus med fem personal med olika professioner, kostar cirka 3.6 miljoner

100 medlemmar, kostar cirka 36.000 per medlem under ett år.

Bidrar någon med hyran så minskar kostnaden med 600.000 per år (vilket är hyreskostnaden för hyran i Falun).

Då blir kostnaden räknat på 100 medlemmar, 30.000 per medlem och år.

Utanförskapskostnad - återbetalningstid fontänhus

Genomsnitt i en studie av tre svenska fontänhus, en studie som visar resultat från alla fontänhus är på G

Person som i huvudsak har kontakt med polis, rättsväsende, kriminalvård (räknat på 1 år)

Utanförskapskostnad 1.100 000 kr. Återbetalningstid 4 månader om personen är medlem och aktiv i fontänhus (minskat behov av kontakt med polis, rättsväsende och kriminalvård).

Person som i huvudsak har kontakt med vård (psykiatri, primärvård etc)

Utanförskapskostnad, 800.000 kr. Återbetalningstid 6 månader om personen är medlem och aktiv i fontänhus (minskat behov av vård, ökade skatteintäkter från arbete).

Person som i huvudsak har kontakt med psykiatri, polis, rättsväsende

Utanförskapskostnad, 700.000 kr - Återbetalningstid 15 månader om personen är medlem och aktiv i fontänhus (minskat behov av psykiatriinsatser och minskad kontakt med polis etc).

Stegförflyttning – mot studier eller arbete inom 3 år. Inkomst för samhället via skatt inom 5 år.

Jonas Huldt, Pay off – Utvärderingar av sociala investeringar fontänhus

Tanke-experiment utifrån Payoffs siffror

En kommun känner till 20 personer med psykisk ohälsa, vårdbehov och utanförskap

Om hälften av dessa personer har kontinuerlig kontakt med vård/psykiatri blir kostnaden cirka 8 miljoner per år (800.000 kr per person).

10 personer – som mår bättre med stöd av fontänhus – kan spara lika mycket som 2 Fontänhus med 200 medlemmar kostar.

Siffror från Jonas Huldt, Payoff, – Utvärderingar av sociala investeringar Fontänhus

Om personerna deltar i fontänhusets verksamhet är återbetalningstiden cirka 6 månader.

Stegförflyttning till studier eller arbete inom 3 år. Inkomst för samhället via skatt inom 5 år.

Utanförskapskostnaden i Sverige 270 miljarder

- Cirka 800.000 personer på heltid står utanför arbetsmarknaden.
- Under coronapandemin har fler blivit beroende av sociala ersättningar. Många av dessa hade redan svag förankring på arbetsmarknaden.
- Ett växande utanförskap skapar ofta psykisk ohälsa, så det är viktigt att minska "utanförskapstiden".
- En minskning av utanförskapet med 20% skulle sänka de offentliga kostnaderna med 54 miljarder (hela försvarsbudgeten är 63 miljarder).
- För personer med långvarig eller kortvarig psykisk ohälsa (t.ex. stressdiagnoser), för personer som endast provat arbete utanför hemmet under korta perioder (t.ex. utrikesfödda kvinnor och unga vuxna) så kan fontänhusmodellen – med arbetsuppgifter utifrån förmåga - underlätta vägen mot arbete.

Uträkningar gjorda av Jonas Frycklund, Johan Lidefelt, Svenskt Närlingsliv, DN 7/5-21

Långsiktighet viktigt i planeringen

Barbro Larsson, regionråd psykiatri och folkhälsa, Region Västmanland

Ett fontänhus behöver bygga på en långsiktig lösning, det ligger i konceptets struktur. En av vinsterna med fontänhus är att medlemmarna har tillgång till en gemenskap och ett tryggt stöd som finns där över lång tid, oavsett varifrån de får sin ersättning och inkomst, om de studerar eller arbetar. Det är något som medlemmar och kommuner som är intresserade av ett fontänhus bör tänka på när de planerar för bland annat ekonomin.

Psykisk hälsa

- Att uppleva sin tillvaro som meningsfull
- Att kunna använda sina resurser
- Att kunna vara delaktig i samhället
- Att kunna och orka hantera livets vanliga motgångar

SKR - Sveriges kommuner och regioners definition av psykisk hälsa

NSPH RSMH Balans ÅSS i länet

Carina Johansson, administratör, NSPH Västmanland.

"Flera av våra medlemmar skulle vara i behov av ett fontänhus i länet. Min högst personliga åsikt är att Fontänhus verkar vara alldeles fantastiskt för vår målgrupp!"

Attention har 250 medlemmar i olika åldrar (det finns en attentionförening i Sala).

Balans har 42 medlemmar.

Frisk & Fri har 61 medlemmar (de flesta bor i Västerås).

ÅSS har 24 medlemmar fördelade på följande kommuner: Västerås, Surahammar, Köping, Arboga och Norberg.

RSMH Västmanland har 101 medlemmar

Vilka personer har nytta av fontänhus?

Personer som

- är långtidssjukskrivna och har tappat sammanhang och vardagsstruktur
- Har stressrelaterad psykisk ohälsa
- är på väg mot arbetsträning, men behöver börja med aktiviteter utifrån sin förmåga och motivation för att inte återinsjukna
- är på väg ut ur missbruk och saknar vardagsstruktur och stödande sammanhang
- har varit frihetsberövade och är på väg mot studier eller arbete.
- är unga med erfarenhet av kortare eller längre tids psykisk ohälsa, och behöver ett stödande sammanhang över kort eller lång tid
- är vuxna med kortare eller längre tids psykisk ohälsa, som behöver ett stödande sammanhang
- har en nyttillkommen funktionsnedsättning och behöver ett socialt stödande sammanhang för att må bättre
- har sjukersättning och upplever ensamhet/isolering

Fontänhus – högt prioriterat för personer med psykiatrisk diagnos, enligt Socialstyrelsen

I de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd bedömer Socialstyrelsen (2018) att kommuner bör erbjuda målgruppen anpassad arbetsinriktad daglig sysselsättning **med individuell målsättning och uppföljning**. Avgörande för rekommendationen är att åtgärden kan leda till ökad återhämtning, social funktion, livskvalitet samt minskad isolering.

I Socialstyrelsens riktlinjer (2018) omnämns fontänhus som en sådan möjlighet; en psykosocial arbetsinriktad rehabilitering som stödjer människor som lever med psykisk ohälsa på vägen till återhämtning. Verksamheten styrs av medlemmarna i samarbete med de anställda handledarna och utgår från den arbetsinriktade dagen, med fokus på deltagarnas styrkor, talanger och förmågor samt erbjuder stöd för att komma ut i arbete eller studier. **I Socialstyrelsens prioritetsordning gällande rekommendationer för människor med schizofreni och schizofreniliknande tillstånd är prioritet 1-3 något en kommun *bör* erbjuda sina invånare. Socialstyrelsen (2018) ger verksamheter liknande fontänhus prioritet 3.**

OBS! Många av de vetenskapliga studier som rekommendationerna vilar på är också gjorda på en bredare grupp än bara personer med schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd.

Sjukskrivningar – psykisk ohälsa

- Generellt sett löper kvinnor 25 procent högre risk än män att påbörja ett sjukfall. För sjukfall med psykiatrisk diagnos är motsvarande siffra 31 procent och för stressrelaterad psykisk ohälsa är skillnaden ännu större: det är 41 procent högre risk att kvinnor drabbas än män.
- Sjukfall relaterade till psykisk ohälsa utgjorde första kvartalet 2020, 41,3 procent av alla pågående sjukfall.
- Psykiatriska diagnoser leder till längre sjukskrivningar än de flesta andra sjukdomar och sjukfallslängden relaterad till psykisk ohälsa har ökat över tid.
- För psykiatriska diagnoser är risken 10-15 procent högre att drabbas i åldrarna 25–39 år än i åldersgruppen 45–49 år. Det gäller både kvinnor och män.
- Stressrelaterad psykisk ohälsa är vanligast förekommande i åldersspannet 30–39 år.

Långtidssjukskrivna psykisk ohälsa i mer än 180 dagar (6 mån), ögonblicksbild juni 2021

I länet har över 400 personer varit sjukskrivna (psykiska diagnoser) i mer än 180 dagar och över 600 personer i över 365 dagar.

Försäkringskassan

Riitta Högberg

Samverkansansvarig

Avdelningen för Sjukförsäkring Västmanland

Arboga 50 personer

Kungsör ca 50 personer

Köping ca 100 personer

Sala ca 110 personer

Surahammar ca 20 personer

Hallstahammar ca 40 personer

Norberg ca 20 personer

Skinnskatteberg ca 20 personer

Fagersta ca 50 personer

Västerås ca 600 personer

Stressdiagnoser

Den stressrelaterade psykiska ohälsan står för en allt större del av sjukskrivningarna i psykiatrisk diagnos, till exempel utmattningssyndrom, vilket ofta innebär halvårslånga sjukskrivningar. Det är 41% högre risk för kvinnor. Dessutom drabbas yngre kvinnor oftare än andra, det visar en ny rapport från Försäkringskassan.

“När det gäller vägen tillbaka för personer med stressdiagnos, kan medlemskap i ett fontänhus där du arbetar utifrån din förmåga här och nu vara första steget mot en lyckad arbetsträning på 25%”

Rehabkoordinator psykiatri

Arbetslöshet kan bero på psykisk ohälsa och skapa psykisk ohälsa

Hallstahammar: 279 personer

Surahammar: 187 personer

Arbetslös i mer än 12 månader

Mathias Larsson, Arbetsförmedlingen, Västmanland

Arbetslöshet i länet

Utan arbete i mer än 12 månader			
Kommun	Antal 2021-02	Andel reg.arbkr. 2021-02	Andel reg.arbkr. 2020-02
Riket	179 770	3,4%	3,0%
Västmanlands län	6 457	4,7%	3,9%
Arboga	268	4,0%	3,6%
Fagersta	407	6,4%	6,5%
Hallstahammar	279	3,6%	3,2%
Kungsör	226	5,6%	5,2%
Köping	642	5,1%	4,1%
Norberg	128	4,8%	4,8%
Sala	481	4,3%	3,6%
Skinnskatteberg	64	3,3%	2,9%
Surahammar	187	3,9%	3,1%
Västerås	3 775	4,7%	3,8%

Den här bilden beskriver långtidsarbetslösheten i länet. Ofta använder man 12 månader som en gräns. Bilden beskriver hur det ser ut i procent samt antal per kommun i länet.

*Mathias Larsson,
Arbetsförmedlingen,
Västmanland*

Risk för fler i långtidsarbetslöshet efter pandemin

”Det finns alla skäl att satsa på att så många som möjligt kommer i sysselsättning så fort som möjligt efter pandemin. De som är långt från arbetsmarknaden kan få det tufft att komma tillbaka annars.

Över 80% av de långtidsarbetslösa bedöms vara ”konkurrenssvaga”, och ju längre tid man är hemma och arbetslös, desto längre tid tar det att komma tillbaka.

Vi får arbeta med den höga långtidsarbetslösheten i flera år efter pandemin.”

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark, 9/5-21.

Fontänhus Hallstahammar Surahammar

Kan ett fontänhus vara en möjlighet för några av dessa personer som är långtidsarbetslösa?

- **Hallstahammar**, cirka 279 personer
- **Surahammar**, cirka 187 personer

Långtidssjukskrivna (över 180 dagar) för psykisk ohälsa (juni 2021)

- **Hallstahammar**, ca 40 personer
- **Surahammar**, ca 20 personer

Verksamheter som ser fontänhusmodellen som ett komplement och ett stöd för personer med behov

- **Hallstahammar**, cirka 100 personer (+ ev elever från Vuxenutbildning och svenska för invandrare)
- **Surahammar**, cirka 12 personer (+ ev personer från arbetscenter och samordningsteamet)

Hallstahammar

Hanna Stålarv (enhetschef på Jobbcentrum/samordningsteamet/motivationssatsning) har samtalat med, **Anna Lövstrand** (enhetschef inom LSS för daglig verksamhet/individuell placering) och **Maria Åkerlind** (enhetschef på IFO individ- och familj gällande VEGA öppenvård och socialpsykiatri).

- De **målgrupper** för fontänhus som de arbetar med är i huvudsak, 1) arbetslösa med hög grad av psykisk ohälsa, 2) personer som fått bistånd och som har **psykiatrisk diagnos samt samsjuklighet**. Inom det området finns det cirka **50-55 personer** just nu som skulle kunna utvecklas bättre om de fick tillgång till ett fontänhus. Reflektioner gällande de **personer som finns på Jobbcentrum** cirka **20 personer** (av totalt 50-55). På grund av hälsoproblematik är dessa personer inte riktigt redo för de insatser som erbjuds Jobbcentrum. Även om aktiviteter anpassas utifrån förmåga, behövs alltså ett forum (t.ex. ett fontänhus) där de får växa utifrån de resurser och förmågor de har just nu, och utvecklas utifrån sin egen förmåga och takt innan anvisning. Jobbcentrum kan vara en för hög tröskel för vissa personer då syftet med anvisningen är en uttalad arbetsinriktad aktivitet där det bör finnas någon form av närvaro- och progressionsförmåga. Personerna anvisas från försörjningsstöd och arbetsförmedlingen. Till samordningsteamet anvisar även KAA (det kommunala aktivitetsansvaret för ungdomar) och Försäkringskassan. Detta betyder att personer som inte har en anvisande part har inte möjlighet till stödet.
- Reflektioner från **LSS och IFO** är att det finns personer, cirka **30-35 personer** (av de totalt 50-55) som både har behov av en arbetsinriktad sysselsättning och ett behov av en samlingsplats, och som skulle kunna behöva något mer än det som finns i ordinarie verksamhet. Det kan vara personer som inte är inskrivna på arbetsförmedlingen, eller har försörjningsstöd (har bistånd via kommunen) och därför inte kan få arbetsinriktade insatser från Jobbcentrum, eller inte har uppnått den arbetsförmåga som behövs på Jobbcentrum.

Vi tror därför att ett komplement via Fontänhus skulle ge ett stöd innan dessa personer som idag finns ”mellan våra verksamheter” och att det skulle kunna vara en bra förberedelse för nästa steg mot arbete.

Hallstahammar

Arezo Taki, Rektor för vuxenutbildning och svenska för invandrare

Vi har i och med pandemin fler som mår sämre än tidigare, så vi ser ett stort behov av fontänhus. Eleverna berättar att de känner sig ensamma och isolerade, majoriteten är nyanlända från Syrien och Afghanistan. Vi har gjort enkätundersökningar under "distansperioden" där ser vi att många inte mår bra hemma. Ensamheten leder till tankar som är jobbiga att hantera. De behöver träffa andra.

Vi har en verksamhet som till viss del kan likna fontänhus, T-huset för kvinnor. Målgruppen är kvinnor som inte har någon sysselsättning. För kvinnorna har T-huset blivit en fristad där man mår bra, för andra är skolan är en fristad. Vi har cirka 110 elever totalt. En hel del av eleverna klarar sig vidare till gymnasiet och får en yrkesutbildning, några når inte dit.

Det är viktigt att det finns verksamheter där man får ingå i en gemenskap och där man får vara delaktig och utvecklas. Vi har sett att ensamhet och isolering skapar ohälsa.

Surahammar

Sara Alverås chef Individ- och familjeomsorgen, har svarat tillsammans med sina kollegor Susanne Gustafsson teamledare på Ekonomiskt bistånd, Gunilla Konpan Palm biståndshandläggare Socialpsykiatri, Cecilia Söderman teamledare Bistånd/LSS

De som i dag har sysselsättning och boendestöd, är i dagsläget inte redo för en mer arbetslivsinriktad rehabilitering. Om man gör en grov uppskattning kommer kanske **2 personer** med insatser inom socialpsykiatri vara redo för de insatser som fontänhus erbjuder inom 1 år.

På försörjningsstöd har vi cirka **10 personer** som hör till målgruppen och som skulle ha stor nytta av modellen. Många av dessa har varit aktuella på försörjningsstöd under lång tid och provat olika insatser men inte kommit vidare till egen försörjning.

Inom IFO har vi en liknande verksamhet som heter Centralpunkten, de erbjuder sysselsättning samt boendestöd till personer med psykisk ohälsa.

Avgörande faktorer för oss är att stödet ska vara lättillgängligt för våra kommuninvånare. Sen är kostnaden avgörande, är verksamheten kostnadseffektiv? Leder modellen till att personer blir självständiga, får ökad livskvalitet, kommer ut i egen försörjning.

Surahammar

Bengt Eriksson, enhetschef Arbetscenter, Susanne Johnsson, Socialkonsulent Samordningsteamet

När det gäller målgruppen för ett fontänhus - och antalet personer - så är det svårt att veta, vi får våra deltagare via våra remittenter.

Alla som lider av psykisk ohälsa, kan ha nytta av ett fontänhus.

Liknande verksamhet, kan vara Samordningsteamet som vänder sig till målgruppen.

Viktigt för att vi ska kunna stödja ett fontänhus är att det ej blir på bekostnad av den befintliga verksamheten, utan att det är ett komplement. Det är också viktigt att säkerställa närheten till insatsen så inte avståndet blir ett hinder för deltagarna. Vi önskar också oberoende forskning och vad den visar för positiva effekter.

Hur tänker du?

Vad skulle syftet med ett fontänhus vara i Hallstahammar och Surahammar? Ska vi ha någon speciell inriktning eller kompetens som kompletterar och stödjer verksamheter som redan finns?

Vad skulle vara ett bra resultat för ett fontänhus i Hallstahammar och Surahammar? Hur märker vi ett positivt resultat inom respektive verksamhet?

Är det möjligt att skapa en ekonomisk modell för fontänhus? Vilka möjligheter till finansiering finns?

Om det här är en bra idé att komplettera med fontänhusverksamhet, hur går vi vidare? Vad är nästa steg?